

IN MEMORIAM WALTER VAN GERVEN

KLASSE VAN DE MENSWETENSCHAPPEN

16 JANUARI 2016

In elke generatie is er een kostbaar klein aantal, dat uittorent boven de collega's in de gespecialiseerde gebieden van hun werkterrein.

Zij overtreffen hun soortgenoten door oneindig meer actief en communicatief te zijn alsook vindingrijker, creatiever en kritischer, meer innoverend alsook meer aanvurend en aanmoedigend. Hun arbeid verrijkt hun studiegebied en verstevigt de betekenis en de invloed ervan.

Deze personen worden graag en terecht in een uitzonderlijke achting en waardering gehouden.

Zo was Walter Van Gerven en daarom ook, een van de meest, wellicht de meest uitzonderlijke rechtsgeleerde op het gebied van de algemene rechtsleer en het Europees recht. Een doctoraat h.c. in Gent en in Leiden bevestigden dat.

Verwacht niet van mij dat ik het curriculum vitae van wijlen onze confrater in herinnering ga brengen. Het wordt veeleer een zoektocht naar deze veelgelaagde – ik gebruik zijn eigen terminologie – persoonlijkheid.

In de overigens controversiële theorie van Thomas Carlyle (On Heroes) vermeldt hij zes types van great men, waaronder de dichters en de literatoren, maar hij laat na lawyers te vermelden, die nochtans bij uitstek agents of peaceful change zijn. En precies dat was Walter Van Gerven in grote mate.

"*La valeur n'attend pas le nombre des années*" (Corneille). Op 27-jarige leeftijd geaggregeerde van het hoger onderwijs, en meteen docent te Leuven. Het Algemeen deel over het privaatrecht schreef hij toen hij pas 33 was en op de leeftijd van 42 werd hij lid van onze Academie, op 56 Voorzitter!

In onze Academie – en ook nog in twee andere Academiën (KNAW en Academia Europaea) – voelde hij zich best thuis. Hij zou hier bij ons niet minder dan 11 mededelingen doen.

Het Recht was Van Gerven als het ware op het lijf geschreven of zoals hij zelf schreef "*het recht is een leven waard*". Hij heeft het recht steeds ervaren als een brede mantel voor de samenlevingsopbouw en niet als een benauwend korset dat elk menselijk handelen reglementeert.

Voor hem was het Recht een discursieve grootheid d.w.z. een zich voortdurend ontwikkelend discours.

De eeuwenoude spanning tussen Recht en Gerechtigheid, die reeds schitterend vertolkt werd door Sophocles' Antigone, heeft hem zonder twijfel getekend.

Sinds het Romeinse recht wordt de vraag gesteld of het Recht Wetenschap (Ulpianus) dan wel Kunst (Celsus) is. Zonder twijfel was van Gerven van oordeel dat Recht beide is. Of om het met Cleveringa te zeggen: "*Het is een wetenschap met kunst gekroond*".

Inderdaad, Walter Van Gerven was de man van en/en en niet van of/of. Hoe dikwijls hoorden wij hem niet zeggen enerzijds maar ook anderzijds. Hij behoorde dus zeker niet tot de onehanded lawyers waar President Harry Truman naar zocht. Het recht is een en al nuance, wat verklaart waarom multiple choice examens totaal ongeschikt zijn voor het Recht!

Hij was een echte leermeester, die de kerntaken van het professoraat steeds met grandeur wist te realiseren: doceren en opleiden, jonge mensen bemoedigen en inspireren – hij was o.m. promotor van mijn zoon Matthias – en boeken schrijven.

Wanneer ik zijn indrukwekkende biografie bekijk zou ik moeten zeggen: "*Nullus annus sine libro*". Ik telde meer dan 300 publicaties.

Midden de vele boeken en tijdschriftartikelen gaat mijn voorkeur naar het Algemeen deel (1968), Het beleid van de rechter (1973), Hoe blauw is het bloed van de prins (1984), Met recht en rede (1987) en ten tweeden male een Algemeen deel, ditmaal gecentreerd op de veelgelaagdheid van het recht.

In dit verband mag gesteld dat hij erin slaagde om de ietwat onnatuurlijke opdeling van het recht in tal van onderscheidene takken te doen ophouden door de onderscheidene grenzen te slechten. Het recht als één en ondeelbaar.

Bij dit alles valt het ook op dat hij bijzonder helder schrijft en onze taal zelfs met een vleugje poëzie weet te hanteren. Hij verkoos het korte rapier en wist nieuwe begrippen taalkundig in te kleden: verkokering, zelfregulering, terughoudende rechtsleer, creatieve rechtspraak leidden een eigen leven onder zijn pen.

Een en ander wordt duidelijk wanneer men weet dat de priester-dichter Anton Van Wilderode zijn leraar in Sint-Niklaas was. En met hem kan hij wellicht ook zoeken naar een vaderland om te beminnen. Maar anders dan Van Wilderode hield hij helemaal niet van "*Kleinstaaterij*" maar vond hij een veel weidser vaderland. In onze jeugd scandeerden wij: "*Europa, Heimat der Zukunft*". Dat was het zeker voor Van Gerven die als eerste advocaat-generaal bij het Hof van Justitie in Luxemburg (1988-1994) baanbrekende conclusies – het waren er 199 – schreef, en nadien de grondslagen is beginnen leggen voor een ius commune in Europa als draagvlak voor een echte Europese samenleving. Voor hem was Europa niet louter een interne markt, maar vooral een gemeenschap van waarden, waarden die vandaag meer dan ooit bedreigd worden!

Onze jarenlange vriendschap was gestoeld op "*Wahlverwandschaft*". Wij maakten veelal dezelfde keuzes. Dit kan niet beter worden geïllustreerd dan door het feit dat wij beiden van oordeel waren dat de rechter in onze samenleving ook bijdraagt tot de algemene rechtsontwikkeling. Dit zinde wijlen onze confrater, Procureur-Generaal Freddy Dumon, helemaal niet en hij beschuldigde ons ervan dat wij de jeugd perverteerden! Wij hebben toen elkaar getroost met de gedachte dat ook Socrates de jeugd had geperverteerd...

Door een onwaarschijnlijk toeval toen Van Gerven Voorzitter was van de Bankcommissie, en ik tussenkwam in het geding met de Benedetti, waren er enkele luttele contacten waarin ik zijn diepe bezorgdheid om de Rechtsstaat en om de vrijwaring van de Belgische economische belangen mocht ervaren. Hij was ongetwijfeld steeds de H. Augustinus indachtig: "*Neem het recht weg, wat is de staat dan nog anders dan een grote bende rovers*" (De Civitate).

Wij mochten hem alhier ervaren als een bijzonder minzame confrater die ondanks zijn "excellence" zeer bescheiden bleef. Kenschetsend was het feit dat hij trachtte een Feestbundel te vermijden, alsook een bijzonder sobere begrafenisplechtigheid wenste.

Uiterekend vandaag moest aan Walter Van Gerven een zilveren medaille worden uitgereikt. Het mag helaas niet gebeuren. Dit is wat Jean Guitton omschreef als "*le rythme compensatoire de la vie*".

Maar ik herinner mij nog bijzonder goed hoe Van Gerven in 1992 bij het beëindigen van zijn eenjarig voorzittersmandaat pleitte voor een "*kranige emeritus*" als voorzitter van onze Academie. Ik beschouw dan ook de verkiezing van Hubert Bocken als een postume hulde. Hij was trouwens ook de promotor bij het eredoctoraat van Van Gerven !

Ik hoop dat voor zijn echtgenote en zonen de droefenis om zijn heengaan moge plaatsmaken voor de trots die echtgenoot en vader te hebben mogen meemaken.

"Der Sommer war sehr groß" (Rilke); maar de twee "südlichere Tage" werden hem helaas niet gegund.

En wij treuren om het heengaan van een briljante en charmante confrater. Sunt lacrimae rerum.

Op de hoogvlakte van de Europese rechtswetenschap is het veel killer geworden.

Brussel, 16 januari 2016
H. Marcellus

Marcel Storme